

СПОРТ
«Кавказа бераш»
яхача яхье 10
майдилг яккхар вай
тхэквондисташа

16

МОХК БОВЗАР
Галглайчен
туризма оагӀув дика
деглабоагӀаш ба

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№35 (12662)
Тов
бутт,
19 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

12+

КЪАХЪЕГАМ
КъайлагӀа бу болх
бийцар Галглай
Паччахьалкхено

4

ЛЕРХІАРАШ ДОВЗАР
Хіара дийнахьа вай
вахаре эшаш бола
химически кхоачам
лоаттабу завод хьаелла
лерхІ

5

ГІШЛОШЪЯР
Гішлошгъяра
Министерствон
кулгалхо хьежар,
Магасе хьалгьеча
ишколага

6

НИЙСХО ЛЕПЯЯР
Паччахьалкхен Думе
наьна капитал оала
ахча далар из эшарга
хьежжа леладе аьлар

9

ЗАМАНХОЙ
ГИТИСа ганзо
Базорканаькъан
Идриса цѳерагӀа
стипенди
хьождаьд

10

www.serdalo.ru | vk.com/gserdalo | @gserdalo | Дзен сердало

Деррига чулоацаш

Россе экономикан деглаахара министра
заместитель Галглайчен таронга хьежар

2

Сийдола никъ

Самара бахархоша
дагалаьцар,
Россе Турпалхо
Келаматанакъан
Іалихан

3

Деррига чулоацаш

Россе экономикан деглаахара министра заместитель Галгайчен таронга хьежар

Газданаькъан Ахмад

Пайдане хилар, Россе экономикан деглаахара министра Гюнча Назаров Сергей вай республике вар. Из дика хьежар республикан туристически, промышленни таронга, цо белгалйир цун чоагла оаглонаш, цунца цхьана терко тлаяхийтар инженерни даькъ тла де дезаш долчунна.

«Назаров Сергей вахар «Кавдоломит» предприятте, из республике хургйола «Жайрахь» яха йоккха парк хьалгьара хьакьоа стадаь доазув лоархлаш да.

Ханз укх сахьате, из моттиг соцаь латташ я, кердаякка езаш хиларах. Хьашанна ма ярра йовзийтар технопарка проект, цунна чуйоаглаш йола доломита карьера кердаякка езаш хилар, карьера араьхара никь тоабар а лаьрххла йола цинна цунна яла езаш хилар а белгалдеш.

«Жайрахь» яха парк хьакхолларо таро лургья, цунна чуйоагача предприятешка эшаш дола хьалаш лоаттаде, иштта инвестораш цига тлахьеха», - аьлар «Сердало» газетага Галгайчен Кулгалчун, Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Галгайче дикагла йолча проектеш лоархлаш йолча технопарка доазон тла хьакхолла лерхл дукха оаглонаш

длаоацаш йола промышленни комплекс, цига арахецаш хургья тайп-тайпара хламаш. Укхаза лерхл, глешлон кхоачамаш, удобренеш, коа тларча хьайбашта лаьрхла даарех тоха кхоачам, минеральни боамби, хозакхера, коашка йотохаш йола плитка, иштта кхы дуккхадар а хьаде.

«Жайрахь» яха йоккха парк длайолаеш я, из проект кхоачашьеш. Техкад из тлахургйола доазув, цунна хьакьоа стадаь 31 гектар лаьтта. Хьалхара балхаш дладихьад, цу предприятте болх дикача хьалех латташ хургболаш, цо инвестораш тлаозаргболаш.

«Промышленноста даькъ тла лаьрхлар кхоачашде таро лургья из проект кхоачашьяро», - аьлар, цох лаьца кьамаьл деш, Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас. Зламига предприятти яц ювцаш яр, кердадарий йоккха глешло я, цу даькъ тла длахойодача хана йоккхий проекташ а хьакхолла йиш хургйолаш. Вайна чоагла эшаш да из проект хьаллацар, хлана аьлча цо дика таро лургья мехка экономикан деглайоалае.

Экономически деглаахара Министерство, Паччахьалкхе, хьалхарча арлагла Россе Президент, Федераци Совет, массахана лоархламе социально-экономически хаттараш хьаллоацаш хилар дла а лоархлаш, вай теша йиш йолаш да, «Жайрахь» яхача технопарка проект хьал-

лоацаргхиларах.

«Жайрахь» яха технопарк болх бе йолаяла езаш я 2027 шера, укхаза массахана 50 сага хьабе болх хургба. «Жайрахь» проекта низ ба, 236 эзар тонн гирс шера доломитера арабакка, цо хлара шера 560,5 млн сом пайда бергба.

Теххьарча шерашка, Галгайче терко лоаттаю туризм деглайоалаяра. Цун бахьан да, туристически даькъ тла мохк деглабоалабара дикагла аьтгув хилар. Лоаман мехка тамашийна Иалам, мах бола этнокультуран тлахьале, бляшерений юкьерча ханашка кхерах хьальетта глалаш хиларо дукхагла терко тлаоз туристий.

Наха юкье дика цинна хозаш йоагла «Иарамхи», длахо туризм деглаяра новкьостал дергда таханарча заман хьалаш хьакхолларо. Мехка Иаьдало цу даькъ тла де лерхлар дукха да, уж хланззе а кхоачашдеш да Кавказ.РФца, экономика деглаахара Министерствоза, инвесторашца цхьана.

Назаров Сергей вахар «Иарамхи» курорте, цунна дайзар цигара хьал, длахо де лерхлар. Из проект а кертерчарех я, цига дладахийта лерхл 13 миллиард сом.

Галгайчен лоамашка лувжаш хехкара бола никь Юбилла лаьрхлад, иштта цига хургья туристически массехк глешло. Цига хьалье лерхл бальнеологически комплекс 60 моттига лаьрхла, гостиницан глешло 340 моттига, длахьежача ма дарра деррига сурт гуш йола глешлош. Цар а кхьдараша а туризм деглайоалае таро хулийтаргья, вайцига туристаш дукхагла ухаргболаш, Иалама хозала цар безам тлаогрболаш.

«Туризм деглайоалаяр кертерта моттиг длаоацаш да вай экономике», - лоархл Галгайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас. - Из я пайда хьатлабоагача моттигеш ца, из дика деглайоалае вайна могаргда.

Цу гулакха йола таронаш я вай - дика мехкала хьалаш, хоза

Иалама моттигаш, исторически, архитектурни глешлош, нахага длагойта йиш йола моттигаш, дика экологи, иштта кхы дуккхадар».

Республикан экономически хьал довзара, Назаров Сергей вахар «Магас» яхача берий кхача арахецача комбинате, цига хланз ялх тайпара, лакха дикал йола кхача арахеца.

Галгайче арахецаш бола берий кхача лоаттабу «Магнит», «Виктория», «Спартак» яхача тикашка. Из предприятти лаьрхла я, длахо а шоаш арахецаш бола кхача дукхагла лоаттаде кхыча моттигашка, хлана аьлча комбината арахеца шера 560 эзар клопилг.

Мехка экономика деглайоалаяро дладехар да, массайолча оаглорахьара цу деша терко лоаттаеш хилар. Уж хьалаш лорадеш хуле, Галгайче деглайоагларгья, шийна хьалхашка латта декхараш лерттла кхоачашдеш, мехка экономика деглаяра даькъ тла дика оаглув длаоацаш.

Мехка паччахьалкхен гулакхаш тлара нах бовзийтар Мехкадас

Аькхенаькъан Марем

Мехка паччахьалкхен гулакхаш тлара нах бовзийтар мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас длайихьача йоккхача кхетаче. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

Мехка Паччахьалкхен кулгалхочун хьалхара Гюнча Йовлой Мухьмад ший моттиге висав. Мехкадаь амарах цун кхы а виь Гюнча оттаваьв. Иштта шоай моттигашка длахо болх бе бисаб вахара оаглонга хьожаш йола Саганькъан Индира, дукха ха йо-

ацаш Паччахьалкхен кулгалхочун Гюнча хержа Балахой Михаил.

Керда ши вице-премьер ва: экономикаца, рузкъанца дувзадена гулакхаш Зурабанькъан Юсапа тлалаттаргда; кхерамзленца дувзаденаш - хьалха Мехкадаь Гюнча хиннача Антонов Игоря.

Унахценон гулакхех йолча Министерствонна кулгалде оттайир Иалбаканаькъан Зара; промышленностах, мах барах йолча Министерствонна кулгал дергда Кокурхой Адама; экономикан хьал доаржадарах йолча Министерствонна кулгалде хержар Гиренаькъан Исропил; регио-

нерча МЧС хьалха латтаргва Йовлой Александр. Кхыбола кулгалхой шоай моттигашка кьахьеге бисаб. «Пхе шера баьча балхах баркал ала ловсона Паччахьалкхенна. Дуккхача халонашта духьальувтташ хьабер а вай из никь. Дукха декхараш, йоала ийдаь ача тлалатташ ханаш яр уж.

Иштта малхбузерча экономикаца ювзаенна санкцеша деррига хувца дезача оттадир вай. Экономика хувца, араьхара хьачукхийчачун меттел моттигера хлама длаоттаде аьтгув баьлар вай!

Промышленность, туризм, юртбоахамца дувзаденаш дикка доаржаде низ

хилар. Кьаьстта уж оаглонаш дикка деглайоаглаш латт вай мехка тлахьарча шераш-

ка», - белгалдир Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас кабиндо длабихьача балхах дувцаш.

Самара бахархоша дагалаьцар, Россе Турпалхо Келаматанаькъан Іалихан

ГІазданаькъан Ахьмад

Россе Турпалхочун Келаматанаькъан Іалихана ціи лелаьча Самарерча майдан тІа укх деношка дукха адам дар. ХІанз санна болча тов бетта 2007 шера 17-ча дийнахьа, Россе ФСБ терроризмаца къовсам лоатгабара, конституце бокъонаш лораяра болча хьем боаццача тохкама болхло Келаматанаькъан Іалихан ший балха декхараш кхоачашдеш велар. Из ди дагалаьца, цун сий де, из дагавоха укхаз баьхкабар цунца

болх беш хиннараш, иштта бахархой, из вовзаш хинна нах.

«ГІалгІайчен вахархочунна карагІдаьнначун сийна улг оттадаьд майдан тІа, цига хІара шера из дагавохаш зизаш дех нах.

Иштта зизаш даьхкар укх шера Самарерча мемориала улга тІа, цига деша ваьгІав Келаматанаькъан Іалихан, цунца хетта кхетаче дІайихьар гулбеннача нах. 2021 шера хьайийлача Самарски областе ГІолла йолча УФСБ ГІишлон

хьалхашка а даьхкар зизаш. Цу мемориала тІа я турпалхой-чекистий цІераш, уж ба цу мехка болх баь нах, царна юкъе я Советски Союза турпалхочун Лезин Вениамин, Маневич Лева, иштта Келаматанаькъан Іалихана цІераш. Самарерча лаьттанна дагайоагІа ший турпалхой цІераш, иштта уж сий деш лоархІаш а я», - аьлар «Сердало» газетага ГІалгІай Пачча-хьалхкен зарбан болх лелаьраша.

Келаматанаькъан Махшарипа Іалихан Кьилбасе-

да Кавказе аргІанарча командировке венача хана велар. Из чувагІаш хиннача машина герз дийттар. Террористаша даьча зуламах 15-зза герз кхийтта човнаш яьяр цунна, цун машина 130 пхо чакхбаьнна моттигаш яр.

Турпалал, денал гойтарах, Россе кхерамзле лораш докка дакъа юкъедихьа хиларах, Российски Федераце Турпал аьнна ціи елар Келаматанаькъан Іалихана. Мехка Президента Путина цу хьакъехьара Амар арадаьлар 2007 шера лайчилла бетта 4-ча дийнахьа.

ГІалгІайче хьабийллар «Украинерча лаьрхІаца операце доакъашхой» яха гойтам

ГІазданаькъан Ахьмад

ГІалгІай паччахьалхкен Малсагананькъан Т.Х. цІерагІа музее «Украинерча лаьрхІаца операце доакъашхой» яха гойтам хьабийллар, цига дувц Донбасс а ерига Росси а лораш латаш болча БІухошта карагІдоалачох, цар деналах.

Тха гойтаме хьабакъараша го йиш я, таханарча ден 50 БІухочун цІераш, уж ба къаьнарча ГІалгІай лаьттан тІема сийле йолча цІихезача БІухой никъ дІахоьшош.

Цар массане а хьагойт денал, майрал, дукхачарна Денала орденаш енна, цар сийна ГІалгІайчен ишколех цІераш техкай», - аьлар «Сердало» газетага мехктокхаме музее кулгалхочо Сагананькъан Мухьмада.

Кагирхой таро я «Пушкина карта» цига баха.

Наьсарен кхале дийцар, хьатІайоагІаца эскаре амал дара ханах

Козой Мадина

Наьсарен кхален администраце кулгалхочо Исмейлананькъан Амира на кулгал а деш, кхетаче дІайихьар, цига дийцар герзашцарча низашка амал дара кагирхой тІахьехаш йола ха хьатІаярах. Из хоам «Сердало» газетага бир доал деча даькъ тІа зарбан болх лелаьраша.

Кхетаче дакъа лоацаш бар юрташкарча администрацей кулгалхой, эскаре амал дарах бола болх лелаьбу Іаьдала болхлой.

«Гурахьа тІема ГІулакх дІадахьара тІахьехаш йола ха дІайолалу ардара бетта 1-ча дийнахьа. Цудухьа ХІанззе а дІаболабе беза вай, тІахьеха ха йолча кагирхошта повесткаш дІалуш бола болх. Из декхар тІадиллар юрта администрацей кулгалхошта. БелагІду, 2024 шера, наджоанцхой бетта денз, амал дара тІахьехаш йола ха лакхьай 27 шергара 30 шерга кхаччалца. Цул совгІа, амал дарах лечкъаш болча наха 30 эзар сом ГІод тохаргда», - аьлар Наьсарен кхален администраце.

«Даьхен Лорбой» ганза филиала СВО доакъашхой берий йоакхо йир

ГІазданаькъан Ахьмад

Донбасс лораш, Россе дІахьош йолча лаьрхІаца операце доакъашхочун Мержой Тимура бераш дІаотгадир берий беша. Из ГІулакх деш къахьийгар «Даьхен Лорбой» ганза филиала лаьрхІа волча

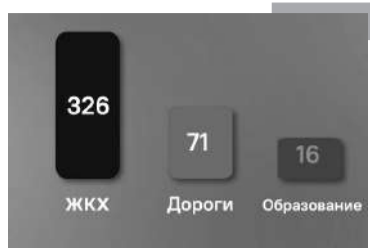
болхлочо.

«Бераш ухаргда «Берий дуне» яхача Илдарха-ГІалий тІарча берий беша. Уж дегІаахара укхаз эшаш мел дар долаш да. Цу деша баха ха йоацарий моттиге къахьегаш ба шоай болх дика бовзаш бола хьехархой,

царна дика хов шоай берашта эшаш дола дика хьалаш вІашагІдохка, цар кхерамзлен Іалашо е. Цар лаьрхІа болбу берашца, начІал гучадоаккхаш», - аьлар «Сердало» газетага Темархананькъан Іийсас.

Берий беша цар Юмадергда гонахьара дуне, къамаьл дара

шаьрлургда, шоай ханарча а боккхагІа болча а нахаца цьхана боккхий хургда. Иштта физически культурах, сурташ даккарах, ашараш Юмаярах йола уроккаш а хургьа. «Берий дуне» - из я, бераш дика дегІаухаргдолаш, царна мел эшар лоатгаду моттиг.

536 дехар кхаьчар ЦУРе дІадахача кІиранна

Коазой Мадина

ДІадахача кІиранна 536 дехар кхаьчар мехкарча ЦУРе. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигера.

Эггара дукхагІа дола дехараш ЖКХ оагІонца дувзадена да, шоллагІча моттиге – накъаш (71), кхоалагІча моттиге – цъацца доазоний куц эр-гадаккхар (30), пхелагІча моттиге - дехар (23), нах дІа-хъа кхувла машинаш (14). ХІара дехар ЦУРо ше-ший моттигашка дІа-хъа дахъийтад», - йоах хоамо.

Белгалде деза, ЦУРо яхар цъаккха тайпара шекон кІалха ца оттадеш, ЖКХ оагІонца дувзадена-нараш дІадаьлча, бахар-хоша шоайла ду къамаьл теркалдича, шоллагІча моттиге нах дІа-хъа кхувла машинаш йолга. Ахча а дикка айденнад, цул совгІа, нах дІа-хъа кхувла машинаш а боагІача бо-араме, наха оатто еш яц.

Кхаь бера наьна бокъонаш меттаоттайир сага бокъонех волча викала

ГІазданаькъан Ахьмад

Вахара ганзо берашта доагІаш дола ахча хъадала ца тугаш, йишеа кхестача кхалсага оарцагІвахар сага бокъонех вола викал.

«ХІара бетта берашта доагІаш дола ахча тхона дагІац, яхаш; дІагІаэцац са дехар вахара ганзо. Сона доагІаш дола ахча да цар юхаэзар. Боккъал а гІо де сона», - яхаш, язду дог дехача кхаь бера нанас.

Цун гІулакхага хъажа эттар сага бокъонех вола викал. Вахара ганза-га гІолла тохкам беш болх дІабихъа, кхалсага берашта хІара бетта 14 эзари 294 соми ахча ухаргдолаш, вІаштЕхъадаьккхар цо.

КъайлагІа бу болх бийцар ГІалгІай Паччахъалкхено

Коазой Мадина

Республикан Паччахъалкхено дІайихъар цун кулгал-хочун хъалхарча заместителя декхараш кхоачашдеш волча Фурсов Олега кулгалдеш, ГІалгІай Республикан къайлагІа болх лелаберашта духъаларча, боахамашта

юкърча комиссен кхетаче. Из хоам «Сердало» газетага бир министрий кабинета зарбан болх лелабераша.

Кхетаче белгалдир, къайлагІа болх лелабераш-цара къовсам чІоагІбе безаш хилар.

Иштта дийцар, Іаьдала

болхлошта юкье бувзам лела-бара хъал а чІоагІде дезарах. Цул совгІа, кердадаьккхар, из дош кхоачашдара хІанзарча заман технологи юкье а яккха, къахъегама рынке из гІулакх мишта латт ха дезаш хилар.

«КъайлагІа доацаш, болх лелабарал дикагІа цъаккха а

дац, болхлошта а кулгалхошта а. Из хаттар даим тІахъожаме да, цунга хъежжа тоалуш а да. Тха декхар - къайлагІа лелабу болх юхатохар, цудухъа укха-за эшар да цу юкье къахъегаш болча болхлошта даим шоайла бувзам лелабар, тІаккха мара беча балхах пайда хургбац», - аьлар Фурсов Олега.

УнахцІенон Министерствон кулгалхо дакъа лоацаш хилар «Министрий ишкола» яхаче кхетаче

Коазой Мадина

ГІалгІайчен унахцІенон министра декхараш кхоачашдеш йола Антошканакъан Зарема дакъа лоацаш яр «Министрий ишкола» яхача кхетаче, из дІахъош яр «ЦНИИОИЗ» ФГБУ хъалхале лелаеца Илма-тохкама дакъъ тІа, аьлар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан унахцІенон Министерствон зарбан болх лелабераша.

Керттера дувца оттадаь дешаш дар - унахцІенон программа кхоачашгъяр, наха лорий новкъостал дара дола хъалаш дика хилийтар.

«Белгалдаккха деза, цу кхе-

таче таро хилар кердадараш довза, иштта Россее моттигаш-карча лорий балха говзал шо-

айла екъа. Цо ший арІагІа новкъостал дергда унахцІенон дакъъ тІа бувзам чІоагІбе,

Россе юкърча унахцІенон гІулакх дегІадоаладе», - аьлар Антошканакъан Заремас.

«Кхоанен Іилма - къоначар Іилма» яхача яхъашка дакъа лоацаш я республикера студентка

ГІазданаькъан Ахьмад

«Кхоанен Іилма - къоначар Іилма» яхача яхъашка дакъа лоацаш я вай паччахъалкхен университетта филологически факультете дешаш йола Албохчанаькъан Хадишат.

«Эрсий интернета до-азонашка англицизмаш лохъеш бола болх

вІашагІболлар: царна мет-тел эрсий дешаш юкье-увттар» яхача ший про-екте, цо дувц, интернета дакъа дукха ин-галсий дешаш даржарах.

«Яхъашта юкьеяхай Белоруссера, Казахстане-ра, Китаера, Конго оа-лача мехкара, Россера 350 проект. Ерригача Россее Іилман кхета-чен юкьегІоргдола балхаш хоржаш болх дІабихъаб

программан комитето. Аьттув болаш хилда Ха-дишата цунна юкьеяхар! ДІахойодача хана а, иштта къахъега чам хилба цун», - дийцар «Сердалога» уни-верситета зарбан болх ле-лабераша.

ГІалгІай студент-кас эрсий мотт лораба-ра тІехъа кхеллача проек-тах; боккха пайда эцаргба тахан кхувш латтараша, кагирхоша.

Хара дийнахъа вай вахаре эшаш бола химически кхоачам лоаттабу завод хъаелла лерхI

Курсенакъсан ИбрахIм

даъ зарбан болх лелабераша.

Сага вахаре хара денна эшаш йола химически хIамаш арахецаш йолча завода хIалхара кхера Юбиллар республике. ООО «Кальон» яха моттиг я из болх дахьош яр. Республикера экономикан хIал дикка айдергдолча гIулакха хетаяъча кхетаче дакъа лаяцар Назаров Сергейс. Из хоам «Сердалога» бир Мехка-

«Remaple» яха ци лелаеш хургба заводу арахецаш бола кхоачам. Эггара лоархIамеча гIулакхех да, цу заводу 40 совгIа вахархочоа болх бе моттигаш лургхилар. Цу гIулакхах болча говзанчаша яхачох, вай мехка санна кхыча моттигашка а дIа-хъа кхухъаш, эшаш хургда заводу арахеца хIама.

Новосибирске герга истол дIахьош, дакъа лаяцар ГIР Къаман библиотекан кулгалхочун гIончас

ГIазданаъкъсан Ахьмад

Янданаъкъсан Жамалда цIерагIча Къаман библиотекан кулгалхочун гIонча яхар «Тайп-тайпарча моттигий халкъа культурай тIехьале дIахояхъара, лораяра библиоте-кашта юкъера болх чIоагIбар» яха герга истол дIахьоча дакъа лаца. Новосибирскерча паччахьалкхен областной Илман библиотеке гулбелар уж.

«Книжкай СибрегIе» яхача халкъашта юкъерча цIайна чудагIаш дар вIашагIкхетар.

Вай республикан викал хилар, «библиоте-кан балха тIа моттигерча халкъий мотт лорабар, дIахобахъар; ГIалгIайчен Къаман библиотекан балха говзал, яха къамаъл деш», - аьлар «Сердало» газетага вайцигарча кертерча библиоте-кан зарбан болх лелабераша.

Дукхача хана денз, укхаза овла болаш дахача къаман мотт лорабара тIехъа дукха къахьийгад ГIалгIайчен Къаман библиотеко. Цо дIакхухъ тайп-тайпара кхетаченаш, гулламаш, уж хул цу деша хетадаъ.

Библиотекан болхлоша даим теркам лоаттабу гIалгIай мотт дегIабоалабара, конференцеш ю, герга истолаш кийчду каст-каста, метта хIал дувцаш, литературани культурани дакъа тIара гIулакхаш дувцаш.

Цул совгIа, ГIалгIай Республикан Къаман библиотеко даим айхха бувзам лелабу балха тоабашца, урхалленашца, метта хIал дувцаш бола болх соцабаъ моттиг хиннаяц.

Нохчий мехкарча СПО хъехархой вай паччахьалкхен университетете шоай балхацара кхетам лакхбеш хилар

ГIазданаъкъсан Ахьмад

«Профессионалитет» яхача федеральни проектага гIолла, вай мехкарча паччахьалкхен университетете шоай балхацара кхетам лакхбеш хилар Нох-

чий мехкара хъехархой. Цар болх дикагIа тоабар духъа юкъедаъккха гIулакх да из. Из хоам «Сердалога» бир университетета болхлоша.

«Нохчий мехкарча тоабан-

ца болх дIабихъараш бар паччахьалкхен университета профессораш - хъехархой. Шоаш дIахьоча гIулакхага хъежжа; кхетам лакхбе, кердадараш довза аьттув баьлар цар», - йоах тхогарча хоам. ЛадувгIараша

дика дIаелар экзамен, шоай кхетам хIал балхаца хъагойтар. Цо хъахьокх, дешара программа боагIача боараме вIашагIелла хиннилга, хъехархоша цунга гIолла боккха пайда ийцалга.

Юртбоахама хьал тоадара тIехьа доккха гIо ду паччахьалкхен программаша

Коазой Мадина

2024-ча шера бIаьстан тIехьарча бетта денз, дикка хувцамаш хиннад юртбоахаме, хьайийлай керда беркате моттигаш. Из хоам «Сердалога» бир юртбоахама гIулакхех йолча Министерствос, 2024-ча шера рача гуйран хьалхарча бетта 4-ча денгарча «Мехка экономика» яхача Россе банка докладта тIатайжа. Из доклад оттаеш болх дIабихьаб 15 эзар совгIа моттигача, царна юкьера 100 вай мехка къахьегаш я.

«Вай республике хьалье йолаяй 20 тонн совгIа шура бетта чакхийоаккхаргIола комбинат. Цо арахе-царгья нахча, кIолд, йогурт, ета шура, тIоа. 280 млн сом рузкъа да цу моттига хьакь-оастадаьр. Иштта 2023-ча шера паччахьалкхен программо гIо деш, дикка тоаяй хьайбаш леладу моттиг. Таханарча дийнахьа цу юртбоахаме 600 совгIа детташ доахан да, кхы а дукхагIа хилийта лаьрхIа ба.

«Къамашта юкьера коопераци, экспорт» яхача къаман проектага гIолла дикка кхоачам арахьа дIабахийта абттув баьннаб мехка. Ахчанга диллача, 7,7 млн доллар да из. ДIадахача шера хинначул 15% дукхагIа хул дувца беркат. ДукхагIа даькье хьоари кхьдола ялати да из», - дийцар тха газетага.

ГIишлошъяра Министерствон кулгалхо хьежар, Магасе хьалъеча ишколага

ГIазданаькъан Ахьмад

ПалгIайчен гIишлошъяра Министерствон кулгалхо Иленаькъан М. хьежар, Магасе 704 моттига лаьрхIа хьалъеча ишкола болх мичахьа кхаьчаб. Ше цига волаш, цун къамаьл хилар гIишлонхой тоабаца, балха

дикалга хьежар, цхьадо-ла хаттараш делар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага моттигерча гIишлошъяра Министерствон зарбан болх лелабераша.

«Боахама кулгалхо раьза хилар цига баьча балха дикала. Цо белгалдир дукха

хувцамаш хилар: тхов-наш хьалтехад, сантехника дIаоттаяй, мебель гулъеш латт. Кастлуш гIишлонхой дIаболалургба деррига доазув цIенде.

Болх беча фирман викало аьлар, шин кIира гIишло йистейоаккхаргья. Цу юкья гIишлон тIера балхаш де

деза, спортивни а ловзариь а майдаш кийчье еза», - аьлар тхоца къамаьл даьчо.

Белгалду, дIадахача шера ПалгIайченна 195 миллион сом ахча делар из ишкол йистейоаккхара. Керда ишкол хьальяро таро хулийтаргья республикан дешара моттигаш алсамъяха.

Ер шу чакхдалале, кийча хила езаш я Берда-Юртара керда ишкол

ГIазданаькъан Ахьмад

Ер шу чакхдалале, ший наIараш хьаелла езаш я Берда-Юртара керда ишкол. 1,5 гектар доазув дIалаьца йолча ишколо моттигаш лургья 250 дешархочунна. «Кит-Строй» яха гIишлон балхаш деш йола моттиг я дIадахача

шера из болх дIаболабаьр. ГIишлошъяра балхех йола Министерство я цу гIулакха хьалхалаттар.

«Кхозза вIаштIара яь ишкол 5236,1 кв. метрага кхоачаш я. Таханарча дийнахьа 80%-га кхоачаш болх йистебаьннаб цига. Пенаш шаьрдаь, кораш

дIаоттадаь баьннаб; плитка, керамогранит Iубуллаш боах болхлой тахан», - дийцар «Сердалога» министерстве.

Дешара хьал тоадарах йолча паччахьалкхен программага гIолла дIахьош ба из беркате болх. Мехкарча ишколашкара хьал дикка аттачахьа доаккхаш хургда керда ишколаш хьаел-

лар. Активи зал, дешара зал, спортзал, иштта кхача кийчбу, хIама дуа моттигаш я ишколе.

Спорта лаьрхIа доазув тоадаьд коа. Ценача фега уро-каш дIакхачьа аьгттув хургба берий. Берашта, хьехархошта мел эшар долаш я таханарча хано дIадеххача тайпара тоаеш латта ишкол.

МагIалбика кхалера догIаша дохадь наькьаш тоадир

ГIазданаькъан Ахьмад

ПалгIайчен МагIалбика кхале, чIоагIа догIаш делхарах деха хинна наькьаш тоадир. «Сердало» газетага яздаьдар, Ачалкхен даькь тIа ядача юртгашкара хьал хала хиларах. Цига хинначул тIехьагIа, кхален администраце кулгалхочо Кьоастой Iаддал-Хьамида тIадиллар лоаццача хана уж халонаш юстаръ-яхар.

«Болх дIаболабир тов бетта 10-ча дийнахьа. Тоабе безаш бар 8 урам

Йоккхача Ачалкхера, Даби-Юртара. Хьалхарча арIагIа никъ тоабе болабелар Йоккхача Ачалкхен Гагарина цIерагIа урам тIа, цига бах лаьрхIа операцен доакъашхочун Новразанаькъан Iаьлий дезал. Карарча хана, деррига наькьаш тоадаь даьннад», - аьлар «Сердало» газетага МагIалбика кхален администраце.

Юртгарча наькьий хьалаш во хилар, сага вахара Iаткъаш да. Цар таро лу вахара, экономикан моттигашка кхача, вахара таронаш дикагIа ю. Никъ дика хилийтар лоархIамеча декхарех цаI да.

Россе дIахьош дола тохкама балхаш яздергда колледжий студенташа

Газданаькъан Ахьмад

Укх бетта 16-ча денгара хьатIабоагIача бетта 8-ча денга кхаччалца ерригача Россе дIахьош дола студентий кхетама хьалгойта тохкама балхаш яздергда вай мехкарча колледжашка дешачар. Из хоам «Сердалога» бир дешареи Иилмани гIулакхех йолча министерствон болхлоша.

«Тохкама балхаш яздергда хьалхарча курсе деша багIараша, иштта шоллагIча, кхоалагIча курсе керттера дешара программа чакхья-кхараша», - дийцар тха газетага. Студентий дешара оагIув тоабара тIехьа дикка пайда беш хургба из болх. Министерствонна довзаргда, колледжашкара дешара хьал лакхача боараме хилийта юкьедоаладе дезараш.

Шолжерча дарбанче, могашал йоацача берашта, царгий кабинет хьайийлай

Коазой Мадина

Шолжа кхален дарбанче болх бе йолаеннай могашал яйнача берашта лаьрхIа йола царгий кабинет, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан унахIенон Министерствос.

Хьалхарча 20 бери шоай царгаш укхаша тоаяй. Царгаш тоае езарах бераш а цхьайолча хана бокхийбараш а унзарбоахаш хинна хьалаш ХIанз дIадаьннад, укх кабинете из хьал тешшаме аттача даькхад. Бер шорттига маха а теке тхьовсаду, из тхьайса уллача юкьа лоро ший болх хьабу.

«Берий царгий кабинет эшаш болча ГIирсаца дика ГIалашьяь я. Берашта тохаш бола маха цун могашала ГIаткьаш бац. Кабинете из бер сомодоаккхаш йола моттиг а я.

Хьалха, маха теке бер тхьовса а даь, из болх беш хилча, дукха ача дала дезаш хулар. ХIанз из мах боацаш ду, ОМС полиса ГIонца, - аьлар унахIенон лораераша.

«Россе турпалашта хетаду» яхача цIайна юкье дакъя лоацаш ба вай мехкара начIал дола кьонабараш

Газданаькъан Ахьмад

«Россе турпалашта хетаду» яха Даьхенцара безам чIоагIбеш йолча кьаман кхоллама программой цIайболам дIадихьар Селий мехка. «Цитадель Нарынкала» яхача исторически моттиге дIайихьар из кхетаче. Цига дакъя лоацаш яр вай

мехкара кхоллама тоаба».

Цхьорой I. цIарах йолча Кадетски корпусера ГIарбакханаькъан Любас кулгал деш йола тоаба, Эбарга-Юртарча культуран цIагIарча иллиалархой кружока доакъашхо хилар цига шоай начIалгойташ. ЧIоагIа раьза болаш тIаййцар хьажархоша вай

мехкахой», - дийцар «Сердало» газетага Кьаман кхоллама цIен исбахьален оагIон кулгалхо йолча Абдурзаканаькъан Аьсета. Селий мехкара культуран гIулакхех йола Министерство яр цу гIулакха хьалхаэттар.

Кьилбаседа Кавказера, Селий мехкарча тайптайпарча моттигашка

ра дукха адам гулдаьдар цу кхетачено. Селий мехкарча кьамий цхьанкхетара Денна, дешара шера хетаяьяр из йоккха кхетаче. Даьхе лораеш латта бIухой дагалаьца, дезалашта юкьера безам, гIулакхаш чIоагIдара, кагирхой Даьхен сий деш ураоттабара тIехьа дIахьош яр кхетаче.

КIалвисачунна эггара хьалхара гIо мишта де деза гойтар лораша

Газданаькъан Ахьмад

ГIалгIай паччахьалкхен университетта лорий факультете дешаш болча студенташа, эггара хьалхара гIо мишта де деза гойташ, болх дIабихьар хьалхара новкьостал деш

долча Дийнахьа. Гулбеннарашта хайра дог сецача, цIий хьийддача, воагавьяча, иштта кхьодола хатараш хиннача сага фу де деза.

«Де дезар хьалхадоккхаш, тIаккха балхаца гулбеннараш

юкьелоацаш, из дIахьокхаш кьахьийгар гIо деш лелача лораша. МоллагIа хатар ийккхача, лозавьячунна фу де деза, мишта хьовза веза хайра цу кхетачен доакъашхошта», - дийцар «Сердало» газетага университетта зарбан болх лелабераша.

КIалвисача сага гIо де дезача отта йиш я моллагIа саг, цудухьа чIоагIа лоархIаме да эггара хьалхара новкьостал мишта де деза ховш хилар. Хьалхара гIо нийса дича, дуккхача хIамак кIалхарваккха йиш я унахо.

Республикерча бешамех дувцаргда галгай паччахьалкхен университетете

Газданаькъан Ахьмад

«НЕурок географии» яхача Эрсий географически оагIон проект йоржаеш, «ГалгIай мехкара бешамаш: Iадаташ, Iалама дездараш дийндар» яхача темах урок дIахьоргья гIалгIай паччахьалкхен университетете.

«Проекта керттера декхар - Россгеографи йовзарцара безам чIоагIбар, цу оагIонцара кхетам лакхбар. Республикерча бешамех, кхоачамах, из гIулакх доаржадеш, тоадеш вай къаман наха юкьведихьача даькъах дувцаргда студенташта», - дийцар «Сердало» газетага университетета болхлоша.

ГалгIай мехкара истори, культура, географи йовза мел ловрашта, хьаэца пайда хургба лекцеца.

Паччахьалкхен Думе наьна капитал оала ахча далар из эшарга хьежжа леладе аьлар

Газданаькъан Ахьмад

Паччахьалкхен Думе наьна капитал дегIайоагIаш хилча бакъахьа хет. Пахьожам лоттабара йолча Комитета хьалхарча заместителя Гусев Дмитре къамаьл дир, мехка дегIаахара хьал миштад хьежжа, наьна капитал оала ахча лакхдар бакъахьа хеташ, цу юкье Россера моттигаш кхаь даькъа йийкъача бакъахьа хийтар цунна.

Гусев Дмитре лоархI, цу тайпара хьал этгача, бераш гIакхетара дегIадоагIаргда, бераш кхедеш болча дезала новкъостал хургда.

Вай мехкара цхьацца йолча моттигашка дегIаахара хьал дикка атгача даргда, из бахьан долаш, йоах, парламента депутаташа. Гусев Дмитрена бакъахьа хет, ахча хувцалуш хиларга хьежжа из хила деза аьнна, мехкаш-

кара дегIаахара хьал дIа а лоархIаш.

Из хаттар дика латгача моттигашка башхало 1 хила еза, кIезига бераш деча моттигашка 1,5 хила еза, хIаьга геттара дегIаахара хьал лоха долча - 2.

Цу тайпара хьал юкьедаьккхача, таро хургья паччахьалкхен ахчан таронаш йоагIача беса лелае, мехкара дегIадара хьал тоаде.

Хьалха Паччахьалкхен Дума цхьацца болча депута-

таша Россгеография паччахьалкхенна хьалхадаьккхадар, ха яларга хьежжа наьна капитал ялара дош, из дар 25-30 шу даьннача кхалнаха мара лургдоацаш.

Депутаташа яхачох, из дувзаденна дар, шоай вахар дIадоладеш болча ноаношка из кхачийтарца. Уж хьаллоацаргболаш, къона болаш цар дезал бергболаш, из мехкара дегIаахара хьала дикача оагIорахьа Iаткъаш хургдар.

Лораша газа гIулакха болхлошта пунчена духьала маьхий техар

Коазой Мадина

Юкьарлон унахцIенон, лорий профилактикан Республикански центро, Наьсарен-Шахьара поликлиникаца цхьана, Корпоративни программо УОЗ чIоагIдаь ма хиллара: «Балха моттиге къахьегамхой могошал чIоагIьяра», «Назрань межрегионгаз Газпром» ООО болхлошта гриппа (пунчена) духьала маьхий техар, уж ца техача даргдоацилга царна хьалха а доаккхаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан унахцIенон Министерствон зарбан болх лелабераша.

«Грипп яха лазар сиха дIа-юха долаш да. Цунна чуйоагIаш йола вируса шод дIаяржаш я. Из бахьан долаш касткаста цун керда тайпа хьахул. ДикагIа да ший ханнахьа маха теха, лоралуш хилар», - аьлар лораша.

Газпрома дукхагIа бола болхлош маьхий теха ба. Уж болча моттиге дIабихьаб из болх, балха тIара а ца боахаш.

Болам йистебоалаш, царна дIабийкъар маьхий тохарах бола хоам.

Газах харцахьа хьатеха ахча МагIалбикерча яхархочоа тIера дIадаьккхар

Газданаькъан Ахьмад

Бокьо йоацача тайпара шийна газ ахча хьатохарах, сага бокьонех вола викал оарцагIваккха везаш хилар МагIалбикера яхархо.

Кхалсага язdechох, цхьаккхача тайпара цунна тIалатташ доаца 15 эзар сом ахча да газ а оагIон болхлоша хьатехар. Ахча хьатехача юкьа цун квартире саг ваьхавац, тоаеш лаьттай из, цунга хьежжа газ а йоагаьаьц. Из бакьдеш йола справка дIахьеккхача а кIалхарьяьннаьц кхалсаг. Сага бокьонех волча викала из гIулакх дикка техкар, гучадаьлар, ахча бокьо йоацаш цунгара дIадехийла. Шоаш харцахьа тIаоттадаь 14 эзари 279 соми ахча тIера дIадаккха дезаш хилар газ а оагIон болхлош.

Федеральни ганзера ахча хьожадергда ОКН меттаоттае

Коазой Мадина

Санкт-Петербурге д'айихьача халкъашта юкьерча культуран г'улакхех йолча кхетаче, РФ Президента Путин Владимира белгалдир, культуран оаг'онца дувзаденна-раш меттаоттаду болх беш йоккха программа хург'юлга. 3000 совг'а цу оаг'онца дувзаденна-раш дисад вай лоаман моттигашка. «САФМАР» яхача Гучарананкъан Микаила ганзо лоамашкара г'алаш меттаоттаеш боккха болх д'аболабаь дий шу да. Из хоам «Сердалога» бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

Таханарча дийнахьа меттаоттаяь Бишта, Ний, Морча, Хьарпа, П'хуй, Эбана, Келе г'алаш. Белгалде деза, паччахьалкхен программа юкьейкхаро из болх кхы а дикаг'а тоабергболга. Федеральни рузкъах эггара хьалхарча муг'аре тоае лерх'араш я В'овнашаке, Тхаба-Ерд яха моттигаш.

«Уж меттаоттае аьнна федеральни оаг'оно хьа-хьождаь ахча 50 млн сомага кхоачаш да. Тохкама балхаш д'ахьош латт цига карарча хана», - йоах тхогарча хоамо.

«Селханарча истореца дувзаденна-раш лакха лоарх'аш хиннад Россе массахана. Из иштта долга хьагойтар тахан Президента Путин Владимира. Культуран оаг'онца ювзаенна моттигаш меттаоттаяра т'ехьа юкьейкхар йоккха программа я. Т'ехьа т'абоаг'арашта йовза еза шоай даьй вахарера г'алаш. Уж меттаоттаеш бола болх д'абахьар дикка аттачахьа боаккхаш, цу балхацара безам ч'оаг'беш да из г'улакх», - белгалдир вай Мехкадас кердача программах дувцаш.

ГИТИСа ганзо Базоркананкъан Идриса ц'ераг'ла стипенди хьождаьд

Газдананкъан Ахьмад

Укх деношка ховш хилар, ГИТИСа ганзо Базоркананкъан Идриса ц'ераг'ла керда стипенди хьождаь хилар. Цо ц'ихезача, культура, искусство дег'айоалайра доккха дакъа юкьеденача г'алг'ай йоазонхочун ц'и лелаергья.

Из эггара хьалха ийцар театроведчески факультета студенткас Ямилова Нурияс.

«Нурия хьинаре къахьегаш я Муртаза Идриса кхоллама болх бовзара, цун ц'ахьаца балха стипенди кепе техай цо. Цо дакъа лаьцад, г'алг'ай литературана кертте латтача йоазонхочун

хетаяьча Илман кхетаченашка, семинарешка. Базоркананкъан Идриса ц'ераг'ла стипенди цунна далар да, театра дакъ т'ла цо даьр т'аэцаш хилар, цунна караг'даьнна дукха хилар. Из иштта накьадаргда театра факультета студенташта, Илман балха уж т'акхьабара», - аьлар «Сердало» газетага пачча-

халкхен ашарий-драматически эрсий театре.

Хьалхара стипенди ийцачуна иштта мах бола ши совг'ат делар-чкъаьран ц'оках мужалт яь Базоркананкъан Идриса ши книжка, «Сай даьх» Базоркананкъан Азайна дагаухар, «Б'аьшерен боадонгара» яха роман.

Г'алг'айче дакъа лоацаш я искусствон халк'ий ц'айна юкье

Газдананкъан Ахьмад

Г'алг'айчен викалш дакъа лоацаш ба «Кавказа машар» яхача XXIII-ча Халкъашта юкьерча искусствон говзанчий фестивале. Из хетаяь я КБР паччахьалкхен Ди хилара. Нальчика бахархой, хьа-

ший таро я «Кавказа машар» яхача I адатий искусствон ц'айна юкье дакъа лаца. Из д'ахьош йола дукха ха я, культуран т'ехьале йовзийта, тайп-тайпарча къамашта юкьера бувзам ч'оаг'бе дагахьа.

«Фестивале дакъа лоацаш я Г'алг'айчен исбахьален искусствон музея кулгалхочун г'онча Йовлой Аьсет, Г'айрбикананкъан Iалихан. Цар шоашца кулгаговзала х'амаш, суртий гойтама сийрда оаг'увенай, цо хьаьшашта гойтаргда г'алг'ай къаман культуран,

искусствон дакъа. Оаха дегчура дакъалабувц Г'аьбартой-Балкхарой бахархой цу ц'айца, Г'алг'айчен говзанчий кхоллам бовза аьттув хилба шун», - аьлар «Сердало» газетага ше къамаьл деш ИЗО Паччахьалкхен музея кулгалхочо Т'умхой Любас.

Денал долча наьха гѳулакх

Милице полковниках Колой Идрисах лаьца

Гарчакханаькъан Сали

Поэта Маяковский Владимира ма аллара, вай милице вай лораду, ше хьакхеллача хьалхарча дийнахьа денз. Цо вай лораду къоалаш дерех, нах боаберех, бокъо йоацаш яхьача гелалаш, машинаш удайрех, герзаш леладерех, кхы а массагӀа да уж, дерригаш дийца варгвац. Вай лорадой а, цхьайолча хана зуламхошта кӀалбусаш хул уж шоаш, царна дов деш, цкъаза боабеш моттигаш нийслу. Цунна дола тешал лаха дукха гавна ваха везац. Вай республикерча МВД чувьалча, го йиш я шоай балха моттигашка байна милиционераш. Царна юкье ба мугӀарера милиционераш а лакхарча даражашка лаьтгараш а. Къиза нах, зуламхой массаза а хиннаб наха юкье. Со зӀамига кӀаьнк волаш дар из, участкови милиционер кьмаргах урс хьекха, веннав мотташ ю а вила, дӀабахабар из ийрча гѳулакх карахдаьннараш. Дала дийна витавар из лаьдала болхло, хетаргахьа, Из раьза хиннавар цо беча балха, цо лорача наьха бокъонашта. Цу тайпара масалаш кхы а дукха доаладе йиш я. Со ала герт, шоаш боабой а, човнаш йой а, залапхой хуле а милице болхло мугӀараш кӀезиглуш хиннадац, хӀанз а кхы тӀа дузаш да уж хьинар долча кагийча нахах а мехкарех а. Цу гѳулакхо гӀад а вуг, хӀана аьлча сатийна вахар лорадергдола нах болаш хиларах доаккхал дайташ моттиг я из.

Са тахан вувца безам бола саг а йӀаьххача хана бокъонаш лораерий мугӀарашка лаьттав, шийна хьалхашка оттадаь декхараш цена кхоачаш а деш. Из ва Колой Ювсапа Идрис. Из ваь хиннав 1952 шера бекарга бетта 26 дийнахьа. Ховш ма хиллара, цу заман чухьа вай Сибрера цӀадахканза хиннад. ХӀаьта а Идрис ваь ха гӀалгӀай дикка атта-

ча баьнна, цӀабахкара гарга бола ха хиннай. Цудухьа цунна ла йи-йзац моцал, шелал, мехкахваь-ккхача сагага кхача тарлуш йола кхьийола халонаш. Цун пхи шу даьннача хана вайна цӀадахка мукъа беннаб. Вешта аьлча, цун вахара юхьиг ийрчаьккха хиннаяц «халкъа моастагӀа», «нах буа саг», «Гитлера гӀонча» яхача а кхыча а хӀиллах дizza хиннача къахьача дешаша. Цар дезал баха совц Пхьилекъонгий-Юрта. Цига вода из эггара хьалха деша а. Цу хана юрташка юкьера ишколаш цхьацца мара хиннаяц, хӀанз - цхьайолча юрта 6, 7 йолаш нийслу. Нах бийбаб чоагӀа. Цу хана Сибре дукха байна хиннаб нах, цудухьа тоьаш хиннай цхьацца ишкол. Цу тайпарча Пхьилекъонгий-Юртарча ишколе 1-ча классе из Юхайнав 1960-ча шера.

Цу заман чухьа Наьсарен кхален ерригача юрташка хӀана бац аьнна, дукха кхыча къамех бола хьехархой бар. Царех цхьабара ш кхычахьа дӀа ца болхаш, дамленна къахьеге бисабар вай мехка. ГӀалгӀай берашта тайп-тайпара йилмаш хьехаш а хилар уж дуккхача шерашка. Царна юкье бар эрсий мотт, литература; хими, биологи, математика, кхыдола цѳенхашта йилмаш хьехараш. Цудухьа цу хана деша даьгӀача берий хьаькьалаш, вахара хьисап дар, йилмаш доьвзар лакхача боарам тӀа хулар. Тахан мо цхьайтга шера доацаш, итг шера мара дешацар ишколе. 1970-ча шера ишкол яьккха воалл Ювсапа Идрис. Цу шера вода из советски эскаре амал де. Духхьал вай мехка лаьтта ца йеш, доазол араьхарча мехкашк а латтар вай герзашцарча низий доакъош. Масала, Германе, Чехословаке, царех тарра кхьийолча моттигашка. Идрис гѳулакх де тӀахьийхавар Германе. Доазол араьха амал деш хиннача наха дувцаш хезад сона, леладеч гѳулакхашта, гӀадуьхача барзкъанна, оамалашта къаьстта а белгала, дикача оагӀорахьара шоаш дӀагойташ хила безаш хин-

наб наьха мехка латта вай бѳухой. Из дувзадена хиннад советски эскара сий лакха лоаттаде дезарца, кхыча мехкашкарча наха цхьаккха ладара моттиг ца гоьйта герташ хиларца. Вешта аьлча, къаьстга а дикача оагӀорахьара довзаш хиннад доазол араьха латта вай эскар. Цу тайпарча бѳухой мугӀарашка вар цу хана Колой Идрис а. Цу шерашка гӀалгӀай зӀамигача сага вахаре нийслу цун дӀахора еррига кхел тӀема гѳулакхача юьзаеш йола моттиг. Из деша хьожаву Симферополерча тӀема-политически гӀишлошгьяра лакхарча училище. Карарча хана академеш оал хьалха хиннача тӀема училищех. Кхетаде хала дац аьнна хет сона, цига фу дешар дешаш, фу Юмадеш из хиннав. БархӀ класс яьккхача со а кийчвеннавар танкови училище ваха, бакъда лакха хиларах цига дӀаэцанзар со, «танка чу Ючухушваргвац» аьнна. Военкомате сона могаьяр Камышино яхача моттигера тӀема-инженерни гӀишлошгьяра училище, амма танкист хила ловш хинна со цига ца водаш висар. ТӀема гӀишлонхо хинна ца йеш, граждanski гӀишлош еча а къахьеге йиш йолаш вар из яьккха саг.

1978 шера, толамаш доахаш, из училище чакхьаьккха воалл вай мехкахо, цунна хьалу эггара хьалхара эпсара погонаш. Цох хилар лейтенант. ХӀанз цунга хьежаш бар дукха атта боаца

болх. Цул совгӀа, хӀанз из вар лаьдала саг, цо дӀахьожавача дӀаваха декхарийла а волаш. Дийша ваьннача шера маьцхали бетта из дӀахьожаву Брянски областерча дивизе политически даькьера рота командира заместителя дарже. Ха дӀа мел йода балха тӀа а тӀема цѳерашца а лакхлуш хьавоагӀар Ювсапа Идрис. 1981 шера цунна лу воккхакӀа волча лейтенанта цӀи. 1982 шера цох батальона командира заместитель хул. Цу дарже волаш, майорага кхаччалца къахьег Идриса.

1989 шера, цу хана йоханназа яр Нохч-ГӀалгӀай республика, цох хул республикан МВД министра гӀишлошгьяра даькьах вола заместитель. Нохчий Республике а из болх беш ха йоаккх цо эггара халагӀа долча шерашка. 2001 шера цунна лу полковника чин. ГӀалгӀай Республика хьаьйчул тӀехьагӀа; хала, таро йоацаш боакхача наха гӀо-новкъостал ду цо. Цул совгӀа, вай юрташ тоаеча, куц-сибат доаккхача гѳулакха юкье даькъа лоац. Масала, Пхьилекъонгий-Юртарча Юахаргананькъан урам тӀа асфальта никъ буллийт, цу урам тӀа сердал хургӀола болх байт цо. Цо кулгал а деш, МагӀалбике хьаьль-воша хулача Колой Макшарипа аьлар: «Полковника Колой Идриса ший къаманна дукха дикаш даьд, из ГӀалгӀай Республикан а, бӀарчча хьаийцача, Россее а бакъ-вола патриот вар».

Карарча хана полковник воацаш ва, из кхелхав кхо шу хьалха. Бакъда из довзаш хиннача наха, виц ца луш, даговагӀа из а цо хьабена атта боаца никъ а.

Лаьдалгара хьадоагӀа ахча хьаэца гӀо дергда, аьнна, Йехайир зуламхоша вай мехкахо

ГӀазданаькъан Ахьмад

Лаьдалгара хьадоагӀа цхьацца ахчаш хьаэцара тӀагӀолла, из деррига дӀацакхдаккха гӀо дергда яхача малашб ца ховча нахаца бувза-ме буьл тахан вай мехкара бахархой.

«Бакъда наьха ахчакх бӀаьхий хила ловш бола зуламхой мича бахар ца ховш бай дӀабоал, гӀо дарах дола ахча шоай кара кхьаьчача. Ишттача эхь дайнарашта кӀаӀийсар вай мехкахо». Республикерча МВД болхлоша Россее УК 2-ча д. 159 ст. гѳулакх хьадийллар 1976, 1988-ча шерашкарча вай мехкарча шин кхалсага духьала. 2023-ча шера ахан шоллагӀа бетта ахча хьаэца эшаш дола кавхаташ кийчдергда, аьнна, Йехайир цар мехкахо. 60 эзар сом ахча да цо царна дӀатӀадахьийтар», - дийцар «Сердалога» Россее вай республике гӀолла йолча МВД болхлоша. Лаьдала гучаьнна ши зуламхо, мехкара араьла йиш йоацаш, бокъо йийкха соцаьий.

Тока хьал тоадеш я «Къилбаседа Кавказа россеташ»

Алоев Муса

«МахьмадхитӀе-2» яхача 110/35/6 тока доазон тӀара тишбена гӀирс хувцаш болх дӀахьоргба «Къилбаседа Кавказа россеташ»- Ингушэнерго» яхача филиала болхлоша. Укх шера дӀабахьа безача балха лаьрхӀа хьаькьоаста-даьр 3, 8 млн совгӀа ахча да.

«МахьмадхитӀе-2» яхача моттиго ток лоаттаю Южни яхача юрта, иштга МагӀалбика кхален йиь подстанцена. Из болх дӀабахьаро тока хьал дикка тоадергда 48 эзар совгӀа нах бахача МагӀалбике, МагӀалбика кхален юрташкарча 42 эзар совгӀа болча бахарошошта; иштга шуран, дулха кхоачам лоаттабеча моттиге;

ОАО «РН «Ингушмехкдаьта», «Южни» яхача коа тӀара оалхазараш кхедеча моттиге. Цхьацца балхаш дӀахьоча хана, ток дӀаьое езаргӀолаш да тахан хувцаш дола гӀирсаш. Ер бутт йистебалалехь, из болх чакхбаккха лерхӀ тока оагӀонцарча къахьегамхоша.

«Россеташ» яха моттиг чоагӀа лоархӀаме, Россее 82 мехка ток лоаттаеш болх дӀахьош я тахан. Цу оагӀонна тӀалатт 2,5 млн км ток чуйила моттигаш, 877 эзар МВА ток чуйола подстанцеш. Мехкарча токах 80% дӀахьоач «Россеташка». Цунна юкьейолх 45 йоккха моттигаш, 19 тока компани. 2023-ча шера 31.12. хьаийцача, «Россеташка» къахьегараш 235 эзар совгӀа болхло ва.

це къахыйга яр из, цул тѣхьага Наьсарерча музей дѣачуяхаяр, Илман болхло йолаш. Цига дикка пайда бир цо, вай музей дегѣйоалаеча дакъе.

Микаилеи Мадинаи кхоъ дезалхо вар: ши вои йои. Царех цъабараш шерра бовзаш бар вай республике. Масала, воккхагѣвола Мухьмад ший даьца къахьеге даволавеннавар Наьсарен кхален газете, цига дуккхача шерашка болх бир цо корреспондент волаш. Из дийша вар Нохч-Галгѣй паччахьалкхен университета филологически факультете. Цо 90-ча шерашка даь йоазош дешаш хилча, шаьра гуш да, эггара керттерчунна мара бларг тѣотташ хиннавац журналист. Масала, царех да аэропорт хьаеллар, ашарий ишкол еха а яйха а латтар, къонача республике хулаш дола кхьдола хуццамаш. Мухьмад балха тѣа дикка лакхлуш дѣаодаш вар. Республика хьаььчул тѣхьага, Магѣлбике хьаьдийллар кагирхой «Заманхо» яха газет. Из цига керттера редактор хилар. Цул тѣхьага из балха вахар «Галгѣйче» яхача газета редакте, цига а дуккхача шерашка къахыйгар цо, керттерча редактора заместитель волаш. Ший да санна хьаььбал а сабар а долаш саг вар Мухьмад. Хала хете а, дика журналист а эздий саг а вайцара къаьстар масехк шу хьалха.

Микаила шоллагѣвола вои а иштта вовзаш ва республике. Цо чакхъаьккхай театральни институт, болх баьб вай театрашка. Дуккхача спектаклашка йовхьамаш ловзаш хьавенав Руслан, царех я «Ций кхайк» («Беке къонгаш»), «Ханума», «Ворда хьарцача хана», «Асхьаб Бендер», царех тарра кхьараш. Укхза белгалдаккха лов, вай республикан паччахьалкхен гимн эггара дикагѣ дѣаьнна саг Руслан хилар. Из ва республикан гѣорваьнна артист.

Цаг мара йоаца Микаила йои Аза яхаш я. Сога хьаттача, кхалсага эггара хозагѣ йола, моллагѣча кхалсагага товш, ийрчаяр хозьеш, хозаяр кхь а хозьеш, цѣи я из. Наха дувцадох а цо ше телепередаче аьннадох а, Аза эггара дукхагѣ езаш хиннай Микаила. Ше балха е кхьыча моттиге водаш хилча, из югаш хиннай цо шийца, боча йоландаь.

Зангенаькъан Хасолта Микаила хьинарера къахьегам белгалбаьккхабар «Галгѣй республикан культуран гѣарваьнна болхло» яхача езача цѣрца, иштта цунна еннай вай республикан керттера «Карагѣдаьннарех» яха орден.

Хасолта Микаил кхелхав 2009-ча шера. Карарча хана йоацаш я цун фусам-нана Мадина а.

Галгѣйчен культуран министра гѣонча дакъа лоацаш хилар, вѣашагѣтехача культурай кхетачен юкъе

Газданаькъан Ахьмад

Галгѣйчен культуран министра гѣонча Куртой Макка вай республика гойташ яр, вѣашагѣтехача культурай халкъашта юкъерча кхетаче. Из дѣаьшош яр Санкт-Петербурге. Из яр йоккха кхетаче, цига куль-

туран чудоагѣлаш дола тайп-тайпара хатгараш дийцар.

«Кхетачен программа чудоагѣлаш дар 10 тематически дакъа. Лоархѣамедар дар БРИКС мехкашкарча культурай министрш цига гуллуш хилар, иштта СНГ мехкий культурай министрш йок-

кха кхетаче дѣайхьар цига. Кхетаче хилар, Санкт-Петербурга академически капелла, Зимни элгача, паччахьалкхен Эрми-тажа керттерча дакъ тѣа. Иштта вѣашагѣеллаяр йоккха культуран программа», - аьлар «Сердало» газетага Галгѣйчен культуран Ми-

нистерствон зарбан болх ле-лабераша.

Кхетаче ший болх дѣаболабаьбар тов бетта 11-ча дийнахьа, из дѣабихьар 14-ча денга кхаччалца. Цун цъа дакъа хетадаь дар культуран дакъ тѣарча криативни (кхоллама) оалача таханарча заман оагѣонна.

Наьсаре керда сквер хьайийллар

Коазой Мадина

Наьсар-Керттерча административни дакъ тѣа керда сквер хьайийллар. Укх де-ношка цига ваха хилар Наьсарен кулгалхо Йовлой Урусхан, Наьсар-Кертен кулгалхо Оздой Махьмуд, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Наьсарен административни зарбан болх лелабераша.

«Шахьара дика хьалаш» яхача паччахьалкхен программа, «Вахар, шахьара хьалаш» яхача къаман программа, цъан хана дѣахийца уллаш хиннача лаьттан дакъ тѣа хозал хьаькхеллар. Укхза дика салагара, книжка дешара, къамалаш дара йола моттиг я», - аьлар моттигерча административни зарбан болх лелабераша.

Магѣлбикера нах дукхагѣ тѣалатта цъаьккха моттиг тоаеш латт

Газданаькъан Ахьмад

Магѣлбик-Шахьаре Панфилов Ивана цѣрагѣа урам тоабе болабаьб. Из тоабара тѣхьа дукхагѣ кхадж тессаб шахьара бахархоша. Из тоабеш ба «Вахар, шахьара хьал» яхача къаман проектага гѣола.

«Цу доазон тѣа кастлуш хургда сердал тела керда гѣирсаьш, тоабаш машиний никъ, иштта гѣашлой никъ.

Юкъара моттигаш тоаяро таро хулийт Магѣлбика бахархой вахара хьалаш дикагѣа де;

шахьар бларг тѣотташ хоза, хьаьший безам тѣабодаш хилийта. Царех хѣара проект тха теркама юкъе я», - аьлар «Сердало» газетага шахьара административни кулгалхочо Галай Мусас.

«Фусам, шахьара хьал» яхача къаман проект, сага вахара хьалаш тоадара дола лоархѣаме декхараш кхоачашду.

Цу проекта чудоагѣа керда юкъарлон моттигаш хьаеллар, тоаяр, сийрдаяхар, эколог хьал. Хозача шахьара хьало дегѣйоалаю экономика, наьха вахара дакъа, гѣалихий вахара хьалаш лакхду.

Хилча а ца хилча а – шоззе бала

Дерригача дунен автомобилаш йоаца ди

Гарчакханакъсан Сали

Хлара шера тов бетта 22-гӀа ди, автомобилаш йоаца дерригача дунен ди санна белгалдоаккх. Укх тӀехъарча шерашка Галаьмате дукка хъаяржай машинаш. Царна юкъе я хъалха дӀадахача ноахалашта кхыметтел гӀанахъа а бӀаргагуш цахиннараш. Сона дагадоагӀа, ерригача Наьсарен кхале цхъа машин мара яцар доазол ара хъара йоалайя, из яр Къоастой тайпан сага «Варшава» оала автомобиль. Нах цецбувлаш хъежар цу тамашга. Тахан вайцига йоаца машин яц: «Мерседес», «Киа», «Вольво», БМВ, «Мазда» «Бугатти» - ерригаш йийца варгвац. Гуйрийна 9 сахъат доалаш Магасе хъалчу мел йоагӀа машина цецамагӀа воаккх хъалхара (60-ча шерашкара) ГӀалгӀайче бӀаргайина, йовзаш вола саг. Цу хана вайцигарча навъашка цхъайолча хана бӀарчча сахъата а цхъа машин бӀаргагушар, дукхагӀа лийннараш а яр «пазикаш» яха автобусаш, самосвалаш, нагахъа гучайоалар доалахъара «Москвич-401», «Победа», «Волга-М 21». Цу хана вайцига хинна сереш тара яц таханарчарна, уж яр «ГЕ», «ЧИА», «ЧИБ», «ЧИГ», «ЧИС», кхы дӀахо а.

Мишта баьхаб-хьогӀ хъалхара вай дай машинаш йоацаш? Цу хана, сонна дагадоагӀагох, юрташка дукхагӀа говраш, говра вордаш лелайора. Цунца болхар юртара юрта, базар гӀа, кхай гӀа, моллагӀа боахаме эшаш дола хӀама гӀада. Дика дакъа дӀалоацар сага вахаре вара. Наьсаре а дукха леладора уж, коа-карта эшаш дола балхаш дайташ. Иан хана цун вордаца флягашка хий кхухъаш лела ондаргаш го йиш яр. Гуйран ялаташ чуэцача хана-м цар мах баь саг варгвацар. ДукхагӀа дола дукъ царна йотӀадужар цу хана. Хланз машинаша хъалдизад дуне. Хъалха боккхача наха оалаш хиннад йоац: «Адамал дукхагӀа машинаш хургъа вайна». Хетаргахъа, цар из яьхад таханарча зама. Нагахъа санна сайрийна 5-6 сахъат даьлча Магасе е Наьсаре аравоале, урамаш гӀа адамал дукхагӀа машинаш хул, йӀаьха тӀирг йий йоагӀаш е латташ. Чаккенакъсан Салида «Трасса» яхача дувцар гӀара

«машинаш, мшинаш, деррига дуне машинаш» яха дешаш дагадох укхаса.

Фу хургдар еррига машинаш цхъан дийнахъа дунен чура дӀаьхача? Цхъан оагӀорахъара-м дика хургдар, аьнна, хет сонна. Хьож вай фу толургдар машинаш дунен гӀа ца хилча. Эггара хъалха вай садоаха фо ценлургдар. ТӀаккха наха лазараш а кӀезигагӀа хила мегар. Хлара дийнахъа эзараш йолча машинаша аракухвсаш йола вайна зе ду газаш фецара дӀакъаьстача а пеккашта паргӀото яргъяр, дикача оагӀорахъа эргаяргъяр вай къамаргаш, меражаш, дего а болх дикагӀа бергбар. ХӀама де дезац моллагӀа машина глущитела юхе дӀа а этта, кӀезига ха яккха мара, кастта бӀаргех хий аха долалургда. Цхъайолча машино беш бола кӀур-м лолургбац сага, цу юхера водаргва. ШозлагӀа-дале, машинаш ецаре, бийсан наб дикагӀа ергъяр наха. Ах бийса яьлча, цхъан йовдалча сага лехкача эгӀадаь цӀогӀа долча машино сомбоах гӀалийхаш. Цхъачар тормозаш етт, чархашка цӀе цӀогӀа ухийташ. Уж хъаьрбаннача наха тара хеталу, бийсан юкъе цар уж хӀамаш леладеш хилча. КхозлагӀа-дале, авареш еш, нах боабегрбацар. Машинаша цкъаза вӀалла бехк боаца нах боабу, уж лехкараш корта бохабу малар менна е хӀама эза хилар бахъан долаш. Царна юкъе нийслу зӀаьмига бераш а. ВӀалла аз масалаш ца доаладича а, гар-

гарча хана хинна авареш дика йовзаш, дуккханахъа ювцаш я вай республике. Цхъан цӀагӀара массехк саг валар – из йоккха а йицлургйоаца а сагото я. Автомобилаш йоацача дунен гӀа хургъяцар цу тайпара авареш. Ноаной белхаргбацар кӀонгех, бераш дусаргдацар бойла.

Автомобилаш ецаре, кисашкарча ахчан «нуж хьекхаргбацар» техстандеша, доагор чудотача стандеша. Машинаш касткаста йохаш хул. ТӀаккха из тоаяйта Юдилла деза бӀарчча алапи е кхы а дукхагӀа. Нагахъа санна оатхал хувца езаш хуле, цох сага мах бала безаш хул. Цена машин эцар мел дезденнад-м дувца дезац. Юкъера машин эцаш хилча 3 миллион ахча Юдилла деза. Цу тайпара ахча даккха итгаш шерашка болх бе беза. Вай мехка хъаеш хинна машинаш а гетгара чӀоагӀа езьеннай.

Машинаш ецаре, вай мелаш дола хий а дикагӀа дӀакхоачаргдар нахага, цӀенагӀа а хила тарлора из; хӀана аьлча уж юлаш йола моттигаш дукха хъаяй, цар хий кӀезига а доада. Иштга, машинаш лочкъаьяр кхераш, гаражаш е езаргъяцар, шоашта зе деш, каст-каста ийе езаргъяцар чархаш, хувца дезаргдацар мотораш, тормозий колодкаш, кхыдараш. Вешта аьлча, машинаш ецаре паргӀата а, хоза а, сатийна а хургъяр дунен чу.

Бакъда цу гӀулакха цхъаькха оагӀув я. Дуккха хӀама талхаргдар, кӀалдусаргдар машинаш дунен чу ецаре. Хьож вай малагӀа дикаш доаккх автомобилех. Эггара хъалха, цар сиха дӀакхоачаву кхача везача моттигашка. Масала, саг цамогаш хиннав, лорашка ма хулла чехкагӀа дӀа ца кхоаче, кхераме да цун вахара хъал. Укхаса вайна оарцагӀа йоагӀа «Лорий сиха машин». Из ецаре, дуккха унахой дарбанче кхачалехь, бов тарлора. СамолӀета, цӀермашина тӀехъависачунна накъайоал такси. Юртара юрта водачоа эшаш хул автобус е маршрутни «газель», мухъ ба безачоа накъайоал камазаш, къаь-

стта а гӀишлонхой а ахархой а балхаш гӀа эшаш хул мухъ кхухъа машинаш. Машинех пайда эц саг йоагӀа, йодача; ишколера бераш яхъашка дакъа лаца е экскурсе дугаш; гаьна даха бераш ишколашка хъакхувлаш а эшаш я автобусаш. Царца-м гаьнарча мехкашка нах болхаш а нийслу. Масала, сонна хезачох, цхъайолча хана ХъаьцӀа болхараш а автобусашца ух.

Лоацца аьлча, машинаш хилча а ца хилча а – шоззе бала ба. Цхъаболча наха вӀалла гӀулакх доацаш хехк уж. Лакхе хьоахадаьча Чаккенакъсан Салида дувцара турпала йоац: «ЮтӀахайше, вордингаш санна дӀа ма хехкий оаш-м уж машинаш эцаш хилча 3 миллион ахча Юдилла деза. Цу тайпара ахча даккха итгаш шерашка болх бе беза. Вай мехка хъаеш хинна машинаш а гетгара чӀоагӀа езьеннай.

Хъе Ювежав алалахь йаьдалга, - яхаш, дехар де овтт.

Даггара йаьдало а маьждиге а дӀадувцаш латт, ма хехка машинаш сиха, лораче новкъа лелара бокъонаш. Амма ладувгӀараш кӀезига ба. Бераш долча моттигашта юхе новкъа «20 км» яздаьча, 80 километр воагӀаш хул царех саг. Новкъа пхорагӀа бордюраш хӀана яьхкай, яхаш, раьза боацаш хул цхъабола водителаш. Хозахета яьхкайц уж, наха зуламе хургбоацаш яьхкай. Уж йолча машин кӀезига юхаозаргйолаш. Уж яддаше а, машинаш сиха хехкараш а болаш ба. Цкъаза светофор цӀе йоагашше

а, тӀехъийккхе дӀавода цхъавола водител. Бокъонаш телхаярах царна гӀод детташ хилар чӀоагӀа дика да. Цу гӀулакхо а кӀезига юхабетт уж.

Сиха леларо царна шоашта а зе деш моттигаш хул. Цхъан дийнахъа машинаш лелача боккхача новкъа Юхъежаш латтар со, бордюранна хъатӀакхача гаргагӀерта воагӀар цхъа водител, «Нива» яхача машинаца. Из сиха воагӀаш хилараш цецваьнна латтар со, хъалхашка улла бордюра гуц-те цунна, хеталора сонна. Менна воагӀа хургва кӀона водител, аьнна, хийтар цхъан юкъа. Цу бордюрах хъалкхоссаенна машин дехъа латтача бетона блоках кхийтар, аьгта чарх дика соттаеш. Эггара чӀоагӀага со цецваьккхар вар, пазаташ чу Ючудехка хаче гоазаш долаш, бухъейоахкаш калощкаш йолаш, гӀера Юваьнна воккха саг. Къабеннараш а иштга лелаш хилча, фу бехк ба кӀоначар, аьнна, хийтар сонна.

Цхъаькха цхъа хӀама а да со цецвоаккхаш. Сурхо гӀа хъалводача новкъа, аьгта оагӀорахъа, картаца чулоастадаь доккха ков да. Цу гӀа яздаьд; гӀод теха хъаьха машинаш лоаттаю моттиг я, аьнна. Бакъда укх массехк шера цу коа латташ цхъа машин йайна-яц сонна. Цунга хъежача хеталу, вайцигара водителаш дерригаш «малайкаш» да, аьнна. Ма дика дар из бокъонца иштга далар! Новкъа бокъонаш телхаяраш ГАИ болхлоша дӀаухийтачох тара да гӀулакх, бехктокхаме ца озаш. ХӀана, мишта, фу бахъан долаш дӀаухийт уж нах дика кхеталуш дац. Къаьстта а цига Ючукхувла безар бераш уллув а ховшадаь, царга машин лехкийташ боагӀа ноаной. КӀезига кхетам чу бахка мегар уж тӀаккха. ГАИ юрташка кӀезига хул. Цо а гоалбоах водителаш.

Машинаш йоаца дерригача дунен ди долаш, ала безам ба, бехке боацача наха оашош зулам дар кхера, ма хехка машинаш сиха, бокъо йоацаш машина ко бе ма дехка. ТӀаккха толургда навъашкара вай хъал.

ГалгIайче дIахьоргья «Дошо ГIала» яха Х-гIа кинофестиваль

Аыхенаькъан Марем

ГалгIайчен театра, кинон, кагирхой хьалех йолча центро дехараш дIаийду Х-ча Халкьашта юкьерча «Дошо ГIала» яха кинофестивале дакъа лаца ловраш-кара. Цох дийцар «Сердало» газетага ГалгIайчен культуран Министерстве.

Доакъашхой таро я шойа проекташ укх дакъошк гойта: «Барчча дола ловзарий фильм», «Лоаца фильм», «Документальни фильм», «ДикагIа дола Кьилбаседа Кавказа фильм», «ДикагIа дола галгIай фильм», «Суртий фильм».

Цига хьаэцаш да 2020 шерал хьалхагIа доацаш даьха фильмах. Дехараш хьайдергда, тов бетта 9-ча дийнахьа денз ардара бетта 20-ча денга кхачалца.

«Дошо ГIала» яха Халкьашта юкьера кинофестиваль - из я дукхача мехкаш-карча сценаристашта, режиссёршта, шойла балха говзал эца таро луш йола майда. Фестиваль дIахьош хилара баьхан да, ГалгIайче меттел, еригача Кьилбаседа Кавказе а кинон болх дегIабоалабар.

Хьалхара «Дошо ГIала» яха кинофестиваль хилар 2014 шера. Цу юкьа, 25 мехкарча режиссёрий кинокартинаш гойтад, из баьхан долаш, цу кхетаченна халкьашта юкьера цIи елар.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

В соответствии с Законом Российской Федерации от 26 июня 1992 года № 3132-1 «О статусе судей в Российской Федерации» Квалификационная коллегия судей Республики Ингушетия объявляет об открытии вакантных должностей мировых судей судебных участков №8, №11, №18, №22 Республики Ингушетия.

Заявления и документы, перечисленные в пункте 6 статьи 5 вышеуказанного закона Квалификационной коллегией судей Республики Ингушетия принимаются с «19» сентября 2024 г. до 18:00 ч. «9» октября 2024 г.

Обращаться по адресу: г. Магас, ул. К. Кулиева, д. 6, Управление Судебного департамента в Республике Ингушетия, к секретарю Квалификационной коллегии судей Республики Ингушетия.

Утерянный аттестат, выданный СОШ №7 с.п. Гамурзиево в 2017 году на имя Боголова Хусена Саварбековича, считать недействительным.

Россе жовхьараш

ГалгIайчен туризма оагIув дика дегIабоагIаш ба

Газданаькъан Ахмад

ГалгIайче цIихеза я ший Iалама хозаленашца, дIаяхача замашка кхерах детгача сийленгашца. Лоаман чIожах Iалама низаца дайда чудоагIа хиш, тайжа IодоагIа хин тоаголгаш, даим баьцара латта аренаш, къаьнара гIалаш тешал деш я гIалгIай къаман культуранна, исторена, из дIаьхий хилара. Баьш шераш хьалха хьалбетгача гIишлоша, малхарча кашамаша, къуббаша вайцига хьауаш бола туристаш цецбоах, цар терко тIаоз.

Техьарча шерашка ГалгIайче дукха ду республикера, Россе тайп-тайпарча моттигашкара, кхыча паччахьалкхенашкара хьауаха хьаьший салолам дика хилий-тара.

Мехка туристически оагIув дегIабоалайра деш дар кIезига дац. ХIара кердча проекта чудоагIаш хул, туристашца беш бола болх тоабар, мо-

гашал яйнача наьха хьалаш дикагIа хилийтар, республике хьабоагIаца туристий терко дикагIа тIаозара дола хьалаш влашагIдохкар. Из ший арIарIагIа дегIабоагIаш латт.

Духхьала дIадахача шера, ГалгIайче 30 совгIа проект кхоачашьый, туристаш лелаш йола моттигаш тоаеш, цу юкьейоагIаш я исторе, культуран гIишлош. Царех я Iабе-Гув, Фуртуога кхуркхолг, ЦIай-Лоам, Бишт яха юрт, цига дукхача хана денз туристаш безамца хьажа ух. Уж моттигаш тоаяра, дика дегIабоалайра федеральни ганзера 30 миллион сом дIахьожадаьд.

«ЛоархIаме гIа баьккхар «Iарамхи» яха туристий комплекс хьаколлаш. ХIанз цига хьаьый 60 балха моттиг, хьалъый кхоь гIишло. Проект кхоачашьяра оттаяь ха чакхйоал 2029 шу истедоалаш. ОахалерхI цига, туристий теркам тIагIорголаш, лертгIа центр хилийта. Цул совгIа, «ВЭБ.РФ» дегIабоалайра Паччахьалкхен корпорацие, вай туризма Комитетаца цьхана, «Йок-

кха Кавказ» яха доазон тIарча мехкашта юкьерча туризма лаьрхIа федеральни проект влашагIеллай.

Цо таро лургья, 2030 шерга кхачалца, туристаш ГалгIайче мел ухаргба ха, иштта из туризма оагIув дика дегIабоалае», - аьлар ГалгIайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Иаьлас.

Мехка Iаьдал дика къахьегаш да, туризма даькъ тIа инвестицеш юкьейхара. Карарча шера пхе капитални йоацача, модульни оалача гIишлонна инвестицей проектах кхоачашьяра ахча дIахьожадаьд, цо таро хулийтаргья туристаш дукхагIа тIахьеха, царна лаьрхIа дола хьалаш дикагIа тоаде.

Иштта къахьегаш хилар ший тайпара толамаш гойт. Карарча шера дIабахача ялх бетта ГалгIайче 61 220 турист венав, из дIадахача шера вайцига хинначул 17 процент дукхагIа туристаш баькка хилар хьагойташ да. Гостиницашка фусамаш тIакхеташ йоагIа: ГалгIайче хIанз болх беш я 622 фусам (19,6 процент дукхагIа я уж, 2021 шера хиннарел).

ГалгIайчен Шолжа кхале керда туризма кхо никь биллаб, хIанз уж наькъаш да 34, цу юкье 282 километр бIаьха бола цьха къаман никь а болаш.

ГалгIайчено дика бувзам лелабу «Кавказ РФ» АОца, Iаьржа а Каспийски а фордаш хотташ хургбола Къаман Кавказа Никь яха проект дегIабоалаеш.

Цу проекта чудоагIаш да вай лоаман мехкара дукха

хоза моттигаш, вай къаман карагIаьнна гойтар.

ГалгIайчен туристически таронаша терко тIаоз тайп-тайпарча халкьашта, мехкашта юкьерча гойтамаша. Туристически даькъ тIа республико гойт ший таронаш, иштта балха говзал екь кхыча мехкашкарча туристий компаниешца. Мехка туризма оператораша хьабаьккача хьаьшашта гойт экологиче туризм, авттуризм, курортни салолам, уж еригаш а кхыча гIулакхашца цьхана дIаяхьа йиш йолаш я.

Туризм лелаяра ший таронаш хилар гойта йиш йолаш я ГалгIайче, хIанз из болх дика дIаболалуш боагIа. Таронаш йовзара инфотура даькъ тIа вайцига Беларусь Республикан туроператораш баькка хилар. Иштта Иранера туроператорашта йола программа кийчеш я.

ГалгIайчен туризма, денгара ди мел дала, дукхагIа теркам тIабодаш латт.

Мехка Iалама хозаленашка, культуран дагалоаттама моттигашка, карагIаьннача толамашка хьежача, ерига таронаш йолаш я туристически оагIув шерра дIабовзийтара. ДIахо а туризм дегIабоалайро, цун хьалаш тоадаро кхы чоагIагIа из шерьергья.

Белгалдаккха дезаш да, мехка Iаьдало къаьнара культура, гIалгIай Iадаташ довзийтара дика къахьегаш хилар, цу дешо дукхагIа тIаоз туристий теркам. ГалгIайчен мах бола тIехьале - российский толамий тамашийна жовхьар да, цунна тIалатт дерригача дунен безам.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители:
Правительство
Республики Ингушетия и
ГАУ «Общенациональная
газета «Сердало»

Главный редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес Правительства РИ:
360001, г. Магас,
пр. И. Зязикова, 12.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Россохранкультуры
по ЮФО.
Рег. номер ПИ № ФС 10-6526
от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
1 сентября 2024 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

Г ОБЪЯВЛЕНИЕ

Как распределяются средства на ЕНС ИП при поступлении налогового уведомления

В связи с направлением налоговых уведомлений для оплаты до 2 декабря имущественных налогов и НДС/ФЛ ФНС России напоминает порядок распределения средств на ЕНС предпринимателей.

Имеющаяся переплата на ЕНП (положительное сальдо ЕНС) зачитывается в счет предстоящей обязанности по уплате налогов, установленных налоговым уведомлением, до наступления срока его исполнения. Так, переплата индивидуального предпринимателя резервируется в счет предстоящей обязанности по уплате имущественных налогов и НДС/ФЛ. Если сальдо ЕНС меньше, то средства будут зачитываться в счет исполнения налогового уведомления по мере поступления платежей до полного погашения предстоящей обязанности.

При этом если у налогоплательщика-ИП до 2 декабря появится недоимка по уплате иных налогов, то зачетная сумма с обязательств по имущественным налогам распределится в счет погашения обязательств с более ранним сроком.

Например, 13 сентября в личный кабинет поступило налоговое уведомление с информацией об обязанности по уплате имущественных налогов на 500 рублей. 16 сентября вы пополнили ЕНС на эту сумму, и она была зарезервирована в счет уплаты имущественных налогов по сроку 2 декабря. 30 октября наступила обязанность по уплате авансового платежа по УСН. Если на эту дату на ЕНП нет средств, то производится автоматическое перераспределение 500 рублей с имущественных налогов в УСН без начисления пеней. То есть выполняется уплата УСН как обязанность с более ранним сроком. Следовательно, до 2 декабря потребуются внести на ЕНП 500 рублей для исполнения налогового уведомления.

«Кавказа бераш» яхача яхье 10 майдилг яьккхар вай тхэквондисташа

Коазой Мадина

Г I аь бартой - Балкхарой мехка д I айихьача «Кавказа бераш» яхача ерригача Россе яхьашка 10 майдилг яьккхар вай тхэквондисташа. 10 шергара 17 шерга кхаччалца бола спортсменаш барцу юкье дакья лаьцараш. Из хоам «Сердалога» бир спорта

Г I улакхех йолча Министерствос.

250 спортсмена дакья лоацаш хиннача яхьашкара 3 дото, ца I борза майдилгаш ера вай спортсменаша. Дотув даьккхараш: Цхьорой Михаил (45 кг), Хуценаькъан Мухьмад (33 кг), Мута I аланаькъан Мухьмад (30 кг). Борза майдилг ера

Кокурхой Ийсас (57 кг).

Белгалъяьлар з I амаг I чар тоаба: 2 дошо, 1 дото, 3 борза майдилгаш ера цо. «Котало яьккхар Мержой I аддал-Малика (41 кг), Мержой Мухьмад-Салима (45 кг). 28 кг дозал дарашта юкье дотув даьккхар Кьамурзой Мухьмад-Басира. Борза майдилгаш яхараш: Зурабанаькъан Имран (45 кг),

Меданаькъан Адам (33 кг), Циздой Са I ад (32 кг). Царна хьалха лаьтта хьехамчаш: Кьамурзой Ахьмад, Меданаькъан Ахьмад, Хамхой Хьусен, Цисканаькъан Ибра I им, Кьамурзой Илез, Гаьгенаькъан Мухьаммад, Кьамурзой I абдулла I -Усама, Кьамурзой Абубакар», - дийцар министрстве.

Кердача ФОКа хьал малаг I ча боараме да техкар Шолжа-Шахьаре

Коазой Мадина

Укх бетта болх д I а болабе безаш яр Шолжа-Шахьарера керда ФОК, бакьда х I анз а болх бе йолаенна-яц. Цун бахьан тахка баха

хилар республикерча Паччахьалкхен кулгалхочун г I онча вола Балахой Михаил, спорта Г I улакхех йолча Министерствон хьалхалатта Белхарой Руслан, иштта цига болх беш хиннараш,

ФОК хьаелларга сатувсащ лела шахьарера кагирхой.

Шахьарерча вахархоcho белгалдаьcho, из ФОК доккха сов I ат да бахархошта. «Дер дайна лелачул, пайдан-

ца ха д I аяхьа аьттув баргба кагирхой. Ч I оаг I а сатувс оаха хьат I доаг I ача к I иранна ФОКо ший хьалхара хьаьший г I аэцарга», - дийцар цига.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ЗАСЕДАНИЯ СОГЛАСИТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ВОПРОСУ СОГЛАСОВАНИЯ МЕСТОПОЛОЖЕНИЯ ГРАНИЦ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ КОМПЛЕКСНЫХ КАДАСТРОВЫХ РАБОТ	
В отношении объектов недвижимого имущества, расположенных на территории кадастровых кварталов: субъект Российской Федерации Республика Ингушетия,	
муниципальное образование Назрановский муниципальный район,	
населенный пункт с.п. Плиево,	
№ кадастрового квартала 06:05:0000001	
(Иные сведения, позволяющие определить местоположение территории, на которой выполняются комплексные кадастровые работы ²)	
в соответствии с государственным контрактом от «08» апреля 2024 г. №0114500008204000333-2024 выполняются кадастровые работы	
Уведомляем всех заинтересованных лиц о завершении подготовки проекта карты-плана территории, с которым можно ознакомиться по адресу работы согласительной комиссии: Республика Ингушетия, 386124, с.п. Плиево, ул. Осканова, 97	
Администрация Назрановского муниципального района	
(Адрес работы согласительной комиссии)	
или на официальных сайтах в информационно-телекоммуникационной сети «Интернет»:	
Администрации Назрановского муниципального района	https://nazranovskij-r26.gosweb.gosuslugi.ru/;

(Наименование органа местного самоуправления)	(Адрес сайта)
Министерство имущественных и земельных отношений Республики Ингушетия	https://t.me/minimuscestvori https://vk.com/minizo2022;
(Наименование исполнительного органа государственной власти субъекта Российской Федерации, на территории которого проводятся комплексные кадастровые работы)	(Адрес сайта)
Управления Росреестра по Республике Ингушетия	rosreestr.gov.ru
(Наименование органа кадастрового учета)	(Адрес сайта)
Заседание согласительной комиссии по вопросу согласования местоположения границ земельных участков, в отношении которых проводятся комплексные кадастровые работы на территории кадастрового квартала:	
06:05:0000001	
состоится по адресу: Республика Ингушетия, 386124,	с.п. Плиево, ул. Осканова, 97

(Администрация Назрановского муниципального района) « 1 » октября 2024 г. в 15 часов 00 минут. Для участия в согласовании местоположения границ при себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность, а также документы, подтверждающие

права на соответствующий земельный участок. Обоснованные возражения относительно местоположения границ земельных участков, содержащегося в проекте карты-плана территории, можно представить в согласительную комиссию в письменной форме в период с « 10 » сентября 2024 г. по « 1 » октября 2024 г.⁴ и со « 2 » октября 2024 г. по « 5 » ноября 2024 г.⁵ Возражения оформляются в соответствии с частью 15 статьи 42.10 Федерального закона от 24 июля 2007 г. № 221-ФЗ «О государственном кадастре недвижимости»⁶ и включают в себя сведения о лице, направившем данное возражение, в том числе фамилию, имя и (при наличии) отчество, а также адрес правообладателя и (или) адрес электронной почты правообладателя, реквизиты документа, удостоверяющего его личность, обоснование причин его несогласия с местоположением границы земельного участка, кадастровый номер земельного участка (при наличии) или обозначение образуемого земельного участка в соответствии с проектом карты-плана территории. К указанным возражениям должны быть приложены копии документов, подтверждающих право лица, направившего данное возражение, на такой земельный участок, или иные документы, устанавливающие или удостоверяющие права на такой земельный участок, а также документы, определяющие (определявшие) местоположение границ при образовании такого земельного участка (при наличии). В случае отсутствия таких возражений местоположение границ земельных участков считается согласованным.